

УДК 364:336.14(477)

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V57\(2026\)-30](https://doi.org/10.31521/modecon.V57(2026)-30)

Спасів Н. Я., д. е. н., професор, професор кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ORCID ID: 0000-0003-0797-7220

e-mail: vladnat@gmail.com

Оцінка бюджетного фінансування соціального захисту мешканців територіальних громад

Анотація. Досліджено сучасний стан фінансового забезпечення соціального захисту мешканців територіальних громад в умовах децентралізації та воєнного стану. Розглянуто економічну сутність видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення, їх місце у системі публічних фінансів та роль у реалізації соціальної політики на місцевому рівні. Проаналізовано динаміку доходів і видатків місцевих бюджетів України за 2019–2025 роки, а також досліджено зміни у структурі видатків за основними функціональними напрямками. Установлено, що реформа децентралізації сприяла зміцненню фінансової спроможності територіальних громад та розширенню їхніх можливостей щодо фінансування соціального захисту населення. Визначено, що в умовах повномасштабної війни відбулося суттєве зростання видатків місцевих бюджетів на соціальний захист, що обумовлено збільшенням чисельності внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, членів сімей загиблих Захисників України та інших соціально вразливих категорій населення. Обґрунтовано, що сучасна модель фінансування соціального захисту поступово трансформується від переважного фінансування соціальних виплат до розвитку соціальних послуг, реабілітації та соціальної адаптації населення. Виявлено тенденцію до посилення соціальної спрямованості місцевої бюджетної політики одночасно зі зростанням навантаження на фінансові ресурси територіальних громад. Запропоновано напрями удосконалення фінансового забезпечення соціального захисту, які передбачають зміцнення фінансової самостійності громад, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, розвиток програмно-цільового бюджетування, оцінювання результативності соціальних видатків та диверсифікацію джерел фінансування соціальних програм.

Ключові слова: фінансове забезпечення; соціальний захист; місцеві бюджети; територіальні громади; децентралізація; соціальні видатки; соціальна політика.

Spasiv Nataliia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Financial Technologies and Banking, West Ukrainian National University, Ternopol, Ukraine

Assessment of Budget Financing for the Social Protection of Residents of Territorial Communities

Abstract. Introduction. The decentralization reform in Ukraine has significantly expanded the financial powers and responsibilities of local self-government bodies regarding social protection. However, the full-scale war has substantially increased social risks, putting additional pressure on local budgets and necessitating improvements to financial mechanisms that ensure social protection at the community level.

Purpose. This study aims to evaluate the current state of financial support for the social protection of community residents. It will do so by analyzing local budget expenditures and identifying the main trends in their development under decentralization and martial law. The study will also propose ways to improve the financial mechanisms of social protection at the local level.

Results. The economic significance of local budget expenditures on social protection and security has been examined, as has their role in implementing social policy and ensuring social stability within territorial communities. The dynamics of local budget revenues and expenditures in Ukraine from 2019 to 2025 were analyzed, as well as the functional structure of local budget expenditures. The study shows that decentralization strengthened the financial capacity of territorial communities, enabling them to increase financing for social protection despite wartime challenges. Expenditures on social protection and social security increased from UAH 28.1 billion in 2021 to UAH 61.6 billion in 2025. This increase reflects the growing number of internally displaced persons, war veterans, persons with disabilities caused by military actions, and other socially vulnerable groups. The research confirms a shift in local budget priorities toward greater social and security focus. Additionally, it was determined that the financial model of social protection is gradually shifting from financing social benefits primarily to expanding social services, rehabilitation, and social adaptation measures, in accordance with European social policy approaches. However, the growing proportion of social spending puts additional fiscal pressure on local budgets and restricts funding for economic development and infrastructure modernization.

Conclusions. It has been concluded that local budget expenditures on social protection are key to maintaining social resilience, preserving human capital, and ensuring the sustainable development of territorial communities under martial law. To further improve financial support for social protection, the focus should be on strengthening the financial autonomy of local governments, improving the efficiency of public expenditure management, implementing performance-based budgeting, expanding program-target budgeting approaches, evaluating the effectiveness of social expenditures, and diversifying financial

¹ Стаття надійшла до редакції: 20.06.2026

Received: 20 June 2026

sources for local social protection programs. Implementing these measures will increase the sustainability, efficiency, and social impact of local public finance systems.

Keywords: *financial support; social protection; local budgets; territorial communities; decentralization; social expenditures; social policy; financial capacity.*

JEL Classification: H53

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України характеризується поглибленням процесів децентралізації, спрямованих на посилення фінансової самостійності територіальних громад та підвищення ефективності надання соціальних послуг населенню. Однією з ключових складових діяльності органів місцевого самоврядування виступає забезпечення належного рівня соціального захисту населення, що є важливим інструментом підтримки соціальної стабільності, подолання бідності, мінімізації соціальних ризиків та забезпечення гідного рівня життя громадян.

В умовах воєнного стану, масштабних міграційних процесів, зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, збільшення чисельності ветеранів війни, осіб з інвалідністю та інших соціально вразливих категорій населення питання фінансового забезпечення соціального захисту набувають особливої актуальності. Перед територіальними громадами постають нові виклики щодо пошуку додаткових фінансових ресурсів, удосконалення механізмів фінансування соціальних програм та забезпечення ефективного використання бюджетних коштів.

Реформа децентралізації сприяла розширенню повноважень органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення, водночас поклавши на них додаткову відповідальність за фінансування відповідних заходів та програм. У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження фінансових механізмів забезпечення соціального захисту мешканців громад, оцінка ефективності використання бюджетних ресурсів та обґрунтування напрямів їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблематика фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад, є предметом уваги вітчизняних науковців. Так, О. О. Шевченко, Н. І. Хоруженко та Т. І. Яртемик акцентують увагу на особливостях організації соціального захисту вразливих категорій населення та молоді. Дослідники підкреслюють важливість формування дієвої місцевої соціальної політики, орієнтованої на підтримку найбільш соціально незахищених груп населення, а також необхідність посилення адресності соціальної допомоги на локальному рівні.

О. В. Степанова розглядає фінансування соціального захисту в умовах децентралізації крізь призму зарубіжного досвіду та національних реалій. У її дослідженні особливу увагу приділено розподілу повноважень між рівнями влади, фінансовій

спроможності місцевого самоврядування та можливостям адаптації міжнародних практик фінансування соціального захисту до українських реалій. Авторка наголошує, що децентралізація потребує належного ресурсного забезпечення громад для ефективного виконання органами місцевого самоврядування соціальних функцій [2].

Ю. Романовська та А. Абдуллаєва досліджують питання фінансування видатків на соціальну сферу, зосереджуючи увагу на бюджетному забезпеченні соціальних потреб населення. У їхній праці акцентовано на важливості стабільного фінансування соціальної сфери, аналізі напрямів використання бюджетних коштів та необхідності підвищення ефективності соціальних видатків в умовах соціально-економічних трансформацій [3].

Т. А. Далевська розглядає фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, підкреслюючи значення фінансових ресурсів місцевого самоврядування для забезпечення сталого розвитку громад. У дослідженні акцент зроблено на необхідності зміцнення фінансової бази територіальних громад, підвищення їх бюджетної самостійності та ефективного використання місцевих фінансових ресурсів для вирішення соціально-економічних проблем [4].

Водночас, попри науковий доробок зазначених учених, окремі аспекти фінансового забезпечення соціального захисту мешканців громад залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, потребують подальшого наукового осмислення питання оцінки структури та динаміки видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення, а також визначення відповідності обсягу видатків місцевих бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення реальним соціальним потребам мешканців територіальних громад. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах зростання соціальних ризиків і посилення навантаження на місцеві бюджети в умовах воєнного стану.

Цілями статті є оцінка практики бюджетного фінансування соціального захисту мешканців громад в умовах децентралізації та розроблення рекомендацій щодо його оптимізації в контексті реалізації соціальної політики на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу. Видатки місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення являють собою сукупність фінансових ресурсів, що спрямовуються органами місцевого самоврядування на реалізацію державних і місцевих програм соціальної підтримки населення, надання соціальних гарантій, соціальних допомог,

компенсаційних виплат, пільг, субсидій та соціальних послуг громадянам, які потребують підтримки з боку держави та територіальної громади. Вони виступають важливим інструментом реалізації соціальної функції держави та місцевого самоврядування, забезпечуючи належний рівень соціальної безпеки, соціальної справедливості та суспільної стабільності.

З економічної точки зору видатки місцевих бюджетів на соціальний захист є складовою системи перерозподілу валового внутрішнього продукту через механізми публічних фінансів. Їх основним призначенням є компенсація або мінімізація негативного впливу соціальних ризиків на добробут населення, зокрема ризиків безробіття, втрати працездатності, інвалідності, малозабезпеченості, старості, втрати годувальника, вимушеного переміщення та інших складних життєвих обставин.

У бюджетній системі України видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення охоплюють фінансування широкого спектра заходів, серед яких провідне місце займають державні соціальні допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю з дитинства, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам війни, членам сімей загиблих військовослужбовців, а також фінансування соціальних послуг, територіальних центрів соціального обслуговування, центрів надання соціальних послуг, програм соціальної адаптації та реабілітації населення.

В умовах децентралізації значення видатків місцевих бюджетів на соціальний захист суттєво посилилося. Передача значної частини повноважень органам місцевого самоврядування сприяла розширенню їхньої відповідальності за організацію та фінансування соціальних послуг безпосередньо на рівні територіальних громад. Унаслідок цього видатки на соціальний захист стали одним із ключових напрямів використання фінансових ресурсів місцевих

бюджетів, оскільки саме на місцевому рівні найкраще ідентифікуються потреби населення та забезпечується адресність соціальної підтримки.

Особливістю сучасного етапу розвитку системи соціального захисту є поступова трансформація структури відповідних видатків від переважного фінансування соціальних виплат до розширення фінансування соціальних послуг. Такий підхід відповідає європейській моделі соціальної політики, відповідно до якої головним завданням є не лише матеріальна підтримка населення, а й створення умов для соціальної інтеграції, відновлення трудового потенціалу, підвищення якості життя та подолання соціального виключення.

У сучасних умовах воєнного стану видатки місцевих бюджетів на соціальний захист набули особливого стратегічного значення. Їхнє зростання обумовлене збільшенням чисельності внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій, членів сімей загиблих Захисників України та інших категорій населення, які потребують додаткової соціальної підтримки. Саме тому видатки на соціальний захист дедалі більше виступають не лише фінансовим інструментом підтримки населення, а й важливим чинником забезпечення соціальної стійкості територіальних громад, збереження людського потенціалу та формування передумов для сталого соціально-економічного розвитку.

Отже, видатки місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення доцільно розглядати як систему фінансових відносин щодо формування та використання бюджетних ресурсів, спрямованих на забезпечення соціальних прав громадян, мінімізацію наслідків соціальних ризиків, підтримання належного рівня життя населення та забезпечення соціальної безпеки територіальних громад.

Таблиця 1 Динаміка доходів і видатків місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. , млрд грн

Показники	Доходи, млрд грн	Видатки, млрд грн	Сальдо бюджету, млрд грн
2019 р.	560,5	566,3	-6,3
2020 р.	471,4	478,1	-6,9
2021 р.	580,7	569,5	+11,0
2022 р.	555,1	484,3	+69,9
2023 р.	652,6	646,8	+5,8
2024 р.	721,8	706,4	+15,4
2025 р.	784,3	744,8	+39,5

Джерело: сформовано за даними Міністерства фінансів України, Рахункової палати України та аналітичних матеріалів щодо виконання місцевих бюджетів [5; 6; 7]

Аналіз показників місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. (табл. 1, рис. 1) свідчить про збереження позитивного впливу реформи

децентралізації на фінансову спроможність територіальних громад навіть в умовах воєнного стану і повномасштабної війни. Протягом 2019-2020 рр.

місцеві бюджети виконувалися з дефіцитом, що було обумовлено наслідками економічної нестабільності та пандемії COVID-19. Починаючи з 2021 року спостерігається профіцитне виконання місцевих бюджетів, причому найбільший профіцит було зафіксовано у 2022 році – 69,9 млрд грн.

Показовою є динаміка доходів місцевих бюджетів. Якщо у 2019 році їх обсяг становив 560,5 млрд грн, то у 2025 році загальні доходи досягли 784,3 млрд грн, що на 223,8 млрд грн або майже на 40 % більше. Одночасно власні доходи загального фонду місцевих бюджетів без трансфертів зросли до 514,1 млрд грн, що більш ніж удвічі перевищує показники початкового етапу реформи децентралізації. Це свідчить про зміцнення фінансової автономії територіальних громад та збереження їхньої ресурсної бази навіть в умовах воєнного стану.

Особливої уваги заслуговують видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Протягом 2021–2025 рр. їх обсяг

збільшився з 28,1 млрд грн до 61,6 млрд грн, тобто більш ніж у 2,4 раза. Найвищий приріст було зафіксовано у 2023 році, коли видатки зросли на 53,8 % порівняно з попереднім роком. Така динаміка безпосередньо пов'язана з наслідками повномасштабної війни, збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій, членів сімей загиблих військовослужбовців та інших категорій населення, які потребують соціальної підтримки.

Зростання соціальних видатків також обумовлене поглибленням децентралізаційних процесів, у межах яких органи місцевого самоврядування отримали додаткові повноваження щодо організації та фінансування соціальних послуг. Відбувається поступова трансформація місцевих бюджетів від моделі переважного фінансування поточних потреб до моделі забезпечення соціальної стійкості територіальних громад.

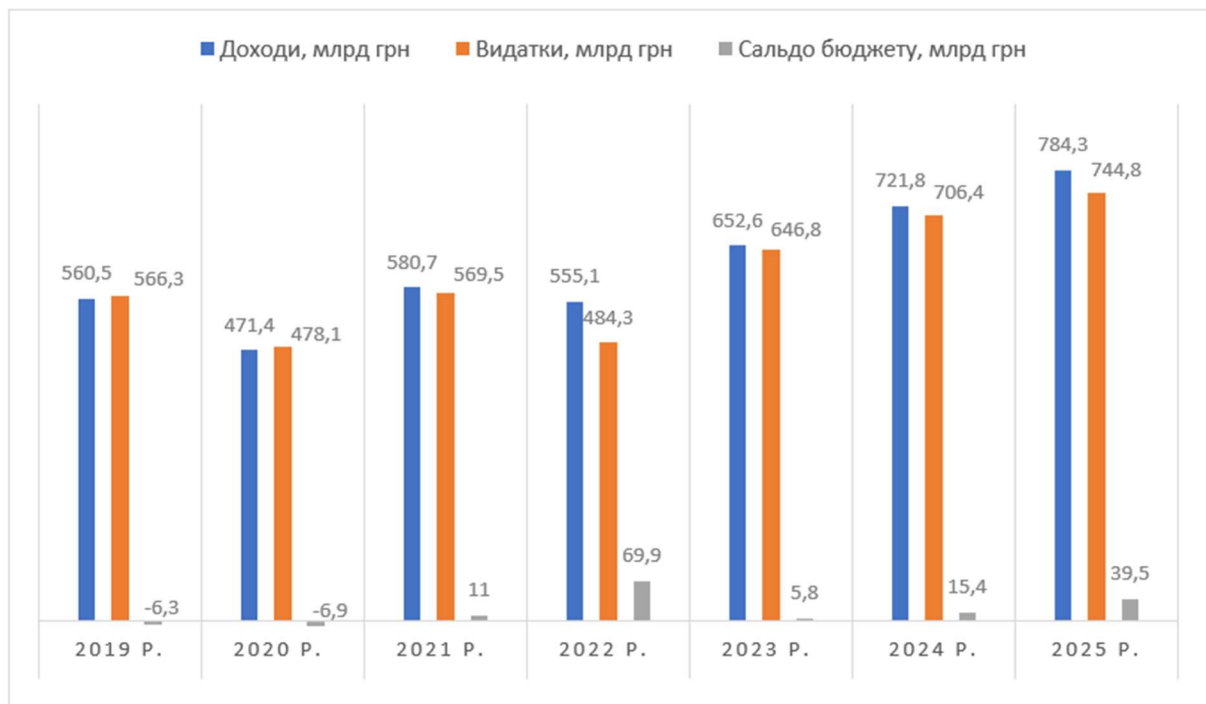

Рисунок 1 – Динаміка доходів і видатків місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. , млрд грн

Джерело: сформовано за даними Міністерства фінансів України, Рахункової палати України та аналітичних матеріалів щодо виконання місцевих бюджетів [5; 6; 7]

Позитивними наслідками зазначених тенденцій є підвищення доступності соціальних послуг, посилення соціальної безпеки населення, підтримка найбільш вразливих категорій громадян та зміцнення людського потенціалу територіальних громад. Водночас збільшення соціальних видатків супроводжується зростанням навантаження на місцеві фінанси та скороченням можливостей щодо фінансування інвестиційних проєктів розвитку, модернізації інфраструктури та підтримки економічного зростання громад.

Таким чином, у сучасних умовах видатки місцевих бюджетів на соціальний захист виконують не лише функцію фінансової підтримки населення, а й виступають стратегічним інструментом забезпечення соціальної стабільності, згуртованості територіальних громад та формування передумов їхнього сталого розвитку. Зростання їх обсягів свідчить про посилення соціальної спрямованості бюджетної політики органів місцевого самоврядування та підвищення ролі громад у реалізації державної соціальної політики.

Аналіз функціональної структури видатків місцевих бюджетів України у 2021–2025 рр. свідчить про суттєву трансформацію бюджетних пріоритетів територіальних громад під впливом воєнних викликів, процесів децентралізації та зростання соціальних потреб населення.

Таблиця 2 Структура видатків місцевих бюджетів України за основними функціональними напрямками у 2021–2025 рр., млрд грн

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Приріст 2025/2021, %
Освіта	249,1	232,3	248,2	283,7	326,8	+31,2
Загальнодержавні функції	86,3	67,2	119,7	117,6	160,2	+85,5
Економічна діяльність	112,4	61,1	113,0	96,7	89,4	-20,5
Житлово-комунальне господарство	56,7	40,6	62,9	58,6	76,1	+34,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	28,1	29,2	44,9	57,2	61,6	+119,4
Охорона здоров'я	33,5	31,0	38,2	37,1	43,2	+30,5
Духовний та фізичний розвиток	27,4	22,6	26,7	29,3	32,7	+19,3
Громадський порядок, безпека та судова влада	1,7	11,1	16,8	20,1	17,6	+910,2
Охорона навколишнього природного середовища	2,4	0,5	1,2	0,9	1,2	-49,4

Джерело: сформовано за даними Міністерства фінансів України, Рахункової палати України та аналітичних матеріалів щодо виконання місцевих бюджетів [5; 6; 7]

Найбільший обсяг видатків протягом усього досліджуваного періоду спрямовувався на фінансування освітньої сфери. У 2025 році видатки на освіту досягли 326,8 млрд грн, що на 77,7 млрд грн більше порівняно з 2021 роком. Приріст становив 31,2 %. Частка освітніх видатків перевищує 40 % усіх досліджуваних напрямів фінансування, що підтверджує збереження освіти як ключового пріоритету місцевої бюджетної політики навіть в умовах воєнного стану. Така тенденція пояснюється необхідністю утримання закладів освіти, забезпечення оплати праці педагогічних працівників, облаштування укриттів та організації змішаного формату навчання.

Таблиця 3 Групування видатків місцевих бюджетів України за основними напрямками у 2025 р. , млрд грн

Показники	Видатки, млрд грн	Частка у сукупних видатках наведених напрямів, %
Освіта	326,8	40,4
Загальнодержавні функції	160,2	19,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	61,6	7,6
Житлово-комунальне господарство	76,1	9,4
Економічна діяльність	89,4	11,1
Охорона здоров'я	43,2	5,3
Духовний та фізичний розвиток	32,7	4,0
Порядок, безпека та судова влада	17,6	2,2
Охорона навколишнього природного середовища	1,2	0,2

Джерело: сформовано за даними Міністерства фінансів України, Рахункової палати України та аналітичних матеріалів щодо виконання місцевих бюджетів [5; 6; 7]

Особливої уваги заслуговує динаміка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Протягом 2021–2025 рр. їх обсяг зріс з 28,1 млрд грн до 61,6 млрд грн. Абсолютний приріст

становив 33,5 млрд грн, а темп зростання – 219,4 %, що відповідає приросту на 119,4 %. За темпами збільшення соціальні видатки поступають лише видаткам на громадський порядок та безпеку, які зростали під впливом безпосередніх воєнних потреб.

Стрімке збільшення фінансування соціального захисту є наслідком декількох взаємопов'язаних факторів. По-перше, повномасштабна війна спричинила суттєве збільшення чисельності внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій та сімей загиблих військовослужбовців. По-друге, внаслідок реформи децентралізації громади отримали ширші повноваження щодо надання соціальних послуг та реалізації місцевих програм соціальної підтримки. По-третє, спостерігається поступове розширення мережі соціальних послуг і перехід від переважного фінансування соціальних виплат до комплексної підтримки населення через соціальне обслуговування, реабілітацію та соціальну адаптацію.

Позитивною тенденцією є також зростання видатків на житлово-комунальне господарство на 34,1 %, що пов'язано з необхідністю відновлення пошкодженої інфраструктури, модернізацією комунального господарства та забезпеченням належного функціонування критично важливих систем життєзабезпечення громад.

Видатки на охорону здоров'я збільшилися на 30,5 %, що свідчить про поступове відновлення фінансування медичної галузі після періоду її централізації через Національну службу здоров'я України. Проте темпи їхнього зростання значно поступають соціальному захисту, що вказує на зміну пріоритетів місцевої соціальної політики в умовах війни.

Водночас негативною тенденцією є скорочення фінансування економічної діяльності на 20,5 %. Якщо у 2021 році на ці цілі спрямовувалося 112,4 млрд грн, то у 2025 році лише 89,4 млрд грн. Це свідчить про переорієнтацію бюджетних ресурсів із розвитку економіки на забезпечення соціальної стійкості громад та виконання першочергових функцій в умовах воєнного стану.

Найбільш динамічне зростання спостерігається за напрямом «Громадський порядок, безпека та судова влада», де видатки збільшилися більш ніж у десять разів. Така ситуація є закономірною в умовах воєнного стану та відображає зростання ролі місцевого самоврядування у фінансуванні заходів цивільного захисту, громадської безпеки та територіальної оборони. Водночас видатки на охорону навколишнього природного середовища скоротилися майже удвічі. Це свідчить про відтермінування екологічних програм та концентрацію ресурсів на нагальних соціальних, безпекових та гуманітарних потребах.

Отримані результати свідчать про формування нової моделі бюджетних пріоритетів територіальних громад України. Якщо у довоєнний період значна увага приділялася економічному розвитку та інфраструктурним проектам, то у 2022–2025 рр. відбулося посилення соціальної та безпекової спрямованості місцевих бюджетів. Найважливішою тенденцією є випереджаюче зростання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, які за досліджуваний період збільшилися більш ніж удвічі. Це свідчить про трансформацію соціального захисту у стратегічний напрям бюджетної політики громад та його перетворення на ключовий інструмент забезпечення соціальної безпеки, підтримки людського потенціалу й збереження соціальної згуртованості населення в умовах тривалих воєнних викликів.

Таким чином, подальший розвиток системи місцевих фінансів має бути спрямований на забезпечення балансу між зростаючими потребами соціального захисту населення та необхідністю фінансування економічного розвитку територіальних громад, що є передумовою їхньої фінансової стійкості у довгостроковій перспективі.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що в умовах децентралізації та воєнного стану фінансове забезпечення соціального захисту населення набуває стратегічного значення для забезпечення соціальної стійкості територіальних громад. Передача органам місцевого самоврядування додаткових повноважень у сфері соціального захисту сприяла підвищенню їхньої ролі у формуванні та реалізації місцевої соціальної політики, що супроводжується істотним зростанням обсягів бюджетних ресурсів, спрямованих на фінансування соціальних програм і соціальних послуг.

За результатами аналізу встановлено, що упродовж 2019–2025 рр. фінансова спроможність місцевих бюджетів загалом зберігала позитивну динаміку, незважаючи на негативний вплив повномасштабної війни. Зростання доходів місцевих бюджетів, збільшення власних надходжень та профіцитне виконання бюджетів у більшості років створили передумови для розширення фінансування соціального захисту населення. Особливо показовим є збільшення видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з 28,1 млрд грн у 2021 р. до 61,6 млрд грн у 2025 р., тобто більш ніж у 2,2 раза, що свідчить про посилення соціальної орієнтації бюджетної політики територіальних громад.

Дослідження структури видатків місцевих бюджетів дало змогу виявити трансформацію бюджетних пріоритетів територіальних громад. Поряд із традиційно високою питомою вагою видатків на освіту, найбільш динамічне зростання продемонстрували видатки на соціальний захист та громадську безпеку, що обумовлено наслідками

воєнних дій, збільшенням чисельності внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, членів сімей загиблих Захисників України та інших категорій населення, які потребують додаткової соціальної підтримки. Одночасно спостерігається скорочення фінансування економічної діяльності та природоохоронних заходів, що свідчить про переорієнтацію бюджетних ресурсів на першочергові соціальні та безпекові потреби.

Встановлено, що сучасна модель фінансування соціального захисту на місцевому рівні поступово трансформується від переважного фінансування соціальних виплат до комплексного розвитку соціальних послуг, соціальної адаптації, реабілітації та інтеграції населення. Така тенденція відповідає сучасним європейським підходам до соціальної політики, відповідно до яких пріоритетом є не лише матеріальна підтримка громадян, а й підвищення їхньої соціальної спроможності та якості життя.

Разом із тим дослідження засвідчило наявність низки проблем, що можуть негативно впливати на довгострокову фінансову стійкість територіальних громад. Насамперед це пов'язано зі стрімким зростанням навантаження на місцеві бюджети внаслідок збільшення соціальних видатків, що

потенційно обмежує можливості фінансування інвестиційних проєктів, модернізації інфраструктури та стимулювання місцевого економічного розвитку. За таких умов особливого значення набуває необхідність забезпечення оптимального балансу між виконанням соціальних функцій та підтримкою економічного потенціалу громад.

Перспективними напрямками удосконалення фінансового забезпечення соціального захисту мешканців громад є подальше зміцнення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування, диверсифікація джерел фінансування соціальних програм, розширення практики програмно-цільового бюджетування, запровадження системи оцінювання ефективності використання бюджетних коштів за результатами їх соціального впливу, а також розвиток партнерства між органами місцевого самоврядування, державою, громадським сектором і міжнародними організаціями. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, посиленню адресності соціальної підтримки та забезпеченню довгострокової соціально-економічної стійкості територіальних громад.

Література:

1. Шевченко О. О., Хоруженко Н. І., Яртемик Т. І. Політика організації соціального захисту вразливих категорій населення та молоді в умовах територіальної громади. Держава та регіони. 2020. № 5. С. 111–116. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/5_2020/21.pdf.
2. Степанова О.В. Фінансування соціального захисту в умовах децентралізації: зарубіжний досвід та національні реалії. Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2016. № 22. С. 73–79. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2016/16.pdf.
3. Романовська Ю., Абдуллаєва А. Фінансування видатків соціальної сфери України. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України : зб. наук. пр. IX Міжнар. наук.-практ. конф., 14-16 вересня, 2021 р. / гол. ред. Н. Л. Замкова. Вінниця, 2021. Ч. 2. С. 151–160. URL: http://10.0.2.150/docs/Zbirnyky_konferents/2021/14-16.09.21%202.pdf.
4. Далєвська Т. А. Фінансове забезпечення соціально - економічного розвитку територіальних громад. Науковий журнал «Світ фінансів», №4. 2017. С. 20-32. URL: <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/964>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Мінфін: 3 початку року на соцвиплати було спрямовано 187,2 млрд грн URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_z_pochatku_roku_na_sotsviplati_bulo_spryamovano_1872_mlrld_grn-4655.
6. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України. URL: <http://www.msp.gov.ua/>.
7. Звіт про результати аналізу виконання основних показників місцевих бюджетів за 2022–2024 роки. Рахункова палата України. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2025/28-6_2025/Zvit_28-6_2025.pdf.
8. Гнидюк І. В., Гайдей О. В. Бюджетне фінансування соціального забезпечення в Україні. Науковий вісник ПУЕТ. Серія : Економічні науки. 2019. № 4 (89). С. 67–72. URL: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/1483>.
9. Чеберяко О., Лещенко І. Особливості фінансування соціального захисту та соціального забезпечення в умовах воєнного стану. Західноукраїнський національний університет. Світ фінансів. 2024. № 1(78), с. 98-110. URL: <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1675>.
10. Бурик З. Сучасні виклики реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення та в контексті сталого розвитку. Аспекти публічного управління. 2025. №13(2). С. 33-43. URL: <https://doi.org/10.15421/152518>.

References:

1. Shevchenko, O. O., Khoruzhenko, N. I., & Yartemyk, T. I. (2020). Polityka orhanizatsii sotsialnoho zakhystu vrazlyvykh katehoriy naselennia ta molodi v umovakh terytorialnoi hromady [Policy for organizing social protection of vulnerable population groups and youth in territorial communities]. *Derzhava ta rehiony*, (5), 111–116.
2. Stepanova, O. V. (2016). Finansuvannia sotsialnoho zakhystu v umovakh detsentralizatsii: zarubizhnyi dosvid ta natsionalni realii [Financing social protection under decentralization: Foreign experience and national realities]. *Investytzii: praktyka ta dosvid*, (22), 73–79.
3. Romanovska, Yu., & Abdullaieva, A. (2021). Finansuvannia vydatkiv sotsialnoi sfery Ukrainy [Financing social expenditures in Ukraine]. In N. L. Zamkova (Ed.), *Sotsialno-politychni, ekonomichni ta humanitarni vymiry yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy* (Proceedings of the IX International Scientific and Practical Conference, September 14–16, 2021, Part 2, pp. 151–160). Vinnytsia.

4. Dalievskaya, T. A. (2017). Finansove zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad [Financial support for the socio-economic development of territorial communities]. *Svit finansiv*, (4), 20–32.
5. Ministry of Finance of Ukraine. (2025). *Minfin: Z pochatku roku na sotsvyplaty bulo spriamovano 187.2 mlrd hrn* [Ministry of Finance: Since the beginning of the year, UAH 187.2 billion has been allocated for social payments]. https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_z_pochatku_roku_na_sotsviplati_bulo_spriamovano_1872_mlrd_grn-4655
6. Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine. (2025). *Official website*. <http://www.msp.gov.ua/>
7. Accounting Chamber of Ukraine. (2025). *Zvit pro rezultaty analizu vykonannia osnovnykh pokaznykiv mistsevykh biudzhetyv za 2022–2024 roky* [Report on the analysis of the implementation of the main indicators of local budgets for 2022–2024]. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2025/28-6_2025/Zvit_28-6_2025.pdf
8. Hnydiuk, I. V., & Haidei, O. V. (2019). Biudzhethne finansuvannia sotsialnoho zabezpechennia v Ukraini [Budget financing of social security in Ukraine]. *Naukovyi visnyk PUET. Seriya: Ekonomichni nauky*, 4(89), 67–72. <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/1483>.
9. Cheberiako, O., & Leshchenko, I. (2024). Osoblyvosti finansuvannia sotsialnoho zakhystu ta sotsialnoho zabezpechennia v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of financing social protection and social security under martial law]. *Svit finansiv*, 1(78), 98–110. <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1675>.
10. Buryk, Z. (2025). Suchasni vyklyky realizatsii sotsialnoi polityky v umovakh viiny ta pisliavoiennoho vidnovlennia ta v konteksti staloho rozvytku [Contemporary challenges in implementing social policy during the war and post-war recovery in the context of sustainable development]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 13(2), 33–43. <https://doi.org/10.15421/152518>.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License